

bezetter.' Hierop volgde nog een passage inzake de ambtenaren die, althans in die bewoordingen, in de Nederlandse *Aanwijzingen* niet voorkwam:

'Zij moeten zich steeds hun vrijheid voorbehouden om alsnog hun post te verlaten of hun medewerking te weigeren, wanneer een eervolle vervulling van hun taak hun wordt onmogelijk gemaakt of diensten worden gevraagd die zij niet mogen verlenen. Elke verklaring of handeling, die als een vrijwillige indiensttreding bij de bezetter kan worden beschouwd, is verboden.'

Er werden van de Indische *Aanwijzingen* tienduizend exemplaren gedrukt en deze werden als geheim stuk toegezonden aan de directeuren der departementen, de hoofden van de gouvernementendiensten, de sultans en overige zelfbestuurders, alle (Nederlandse) hoofden van gewestelijk bestuur, de regenten en de burgemeesters – zij werden evenwel binnen het inheemse bestuursapparaat niet verspreid beneden het niveau van de districtshoofden, de *wedono's*, zodat de assistent-*wedono's* en de dorpshoofden, de *loerahs*, en hun ondergeschikten er onkundig van bleven. Wij nemen aan dat allen die de *Aanwijzingen* wèl ontvingen, er meerdere exemplaren van kregen die ze moesten verspreiden wanneer dat nodig zou zijn. Is over het stuk, dat een bijzonder gecompliceerde materie behandelde, nog nadere voorlichting gegeven? Is er door alle of slechts door weinige ontvangers aandacht aan besteed? Wij weten het niet.

De Indische *Aanwijzingen* richtten zich ook tot 'de bevolking' – deze kreeg er evenwel slechts summier voorlichting over. Er werd namelijk in januari '41 in de gehele pers, de Indonesische inbegrepen, een nota samengevat welke door de Staatsmobilisatieraad was opgesteld. Daarin waren de voornaamste voor de burgerij geldende voorschriften uit de *Aanwijzingen* beknopt weergegeven. Ook werd nu meegedeeld dat evacuatie van delen van de bevolking uit een gebied dat bezet dreigde te worden, naar een gebied dat nog niet bezet was, voorbereid zouden worden en dat de ambtenaren van het Binnenlands Bestuur en van de voor het welzijn der inheemsen werkzame diensten onder alle omstandigheden op hun post zouden blijven. Tenslotte trof de Staatsmobilisatieraad voorbereidingen opdat in de grote steden op Java Europeanen zich in geval van een Japanse bezetting in bepaalde stadsdelen zouden kunnen terugtrekken: de 'beschermden wijken' – voor die bescherming zouden de politie en de betrokken Stadswacht dienen te zorgen.

Wij voegen hieraan nog toe dat er één werkzaamheid was, waaraan,